

**ODRŽAVANJE U VISOKOŠKOLSKIM INSTITUCIJAMA
– PRETHODNO ISTRAŽIVANJE –**

**MAINTENANCE IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS
- PREVIOUS RESEARCH -**

prof. emeritus dr. sc. Safet Brdarević
University of Zenica
Bosnia and Herzegovina

Derviš Emruli, dipl. proizv. inž.
University of Zenica
Bosnia and Herzegovina

REZIME

Održavanje u visokoškolskim organizacijama postaje ključni faktor za normalan rad istih. Ovo istraživanje je provedeno da bi se sagledale potrebe za održavanjem i mogućnosti visokoškolskih institucija da odgovore ovim potrebama.

Ključne riječi: održavanje, visokoškolske institucije

ABSTRACT

Maintenance at universities is becoming a key factor for the normal operation of the same. This study was conducted to look maintenance requirements and possibilities of higher education institutions that responses to these needs.

Keywords: maintenance, higher education institutions

1. UVOD

Svako ko ima sredstva za rad ima potrebu za održavanjem. U zavisnosti od tih sredstava rada tj., njihovoj vrsti, broju, načinu rada itd., definišemo organizovanje funkcije održavanja u nekom poslovnom sistemu. Poslovni sistemi - organizacije koja su krajnje specifična za održavanje su visokoškolske institucije, odnosno univerziteti. U radu je dat primjer funkcije održavanja u Univerzitetu u Zenici.

2. KARAKTER SREDSTAVA ZA RAD

Zbog mnogobrojnih specifičnosti koje su saglasne potrebama nastavnog, naučno-istraživačkog procesa i boravka nastavnog, nenastavnog kadra i studenata teško je izvršiti organizovanje i sprovođenje poslova popravki u Univerzitetu i njegovim organizacionim jedinicama koje ga sačinjavaju. Da bi se ovaj problem riješio potrebno je izvršiti podjelu potreba Univerziteta za održavanjem prema kriteriju funkcije sredstava rada. Prema kriteriju funkcije sredstava rada možemo definisati sljedeću podjelu:

- Građevinski objekti,
- IT oprema,
- Mašine i oprema za naučno-istraživački rad,
- Okoliš,...

2.1. Građevinski objekti

Najveći dio građevina koje se nalaze u sastavu Univerziteta u Zenici su građevine koje su građene 50-ih i 60-ih godina prošlog vijeka vijeka. Neke od tih građevina su općeg usmjerenja. Krovovi hidro instalacije, elektro instalacije, itd., su dotrajale. Sami objekti su geografski razbacani na nekoliko lokacija u gradu.

2.2. IT oprema

IT oprema je raznovrsna i u pogledu hardvera i u pogledu softvera. Naime, osim klasičnih računara koje možemo zateći kod administrativnog osoblja na Univerzitetu postoji i IT oprema koja se koristi u:

- nastavnom prosecu kao što su: 3D koordinatna mašina, roboti, mjerne trake, CNC mašine, . . .
- naučno-istraživačkom procesu: ispitna laboratorijska oprema, oprema za monitoring zraka i vode, . . .

2.3. Mašine i oprema za naučno-istraživački rad

Mašine i oprema koja se koristi u naučno-istraživačkom radu je raznovrsna. Grubo je možemo podijeliti na analognu i digitalnu. Analogna oprema je ona oprema gdje čovjek odnosno laborant određuje tražene parametre. Digitalna oprema je ona oprema gdje je čovjek odnosno laborant isključen u određivanju traženih parametara.

2.4. Okoliš

Okoliš Univerziteta se sastoji od zelenih površina između kojih se nalaze zgrade i parkinzi Univerziteta, koji su na nekim mjestima fizički odvojeni ogradom a na nekim direktno povezani sa gradskim ulicama.

3. ORGANIZACIJA I RESURSI FUNKCIJE ODRŽAVANJA

Prema prikazanoj podjeli karakteristika sredstava rada u Univerzitetu da se primjetiti da su ista raznovrsna, mnogobrojna i nisu locirana na istom mjestu. Potrebna sredstva i aktivnosti koja trebamo primjeniti u sistemu održavanja zahtijevaju značajna finansijska sredstva, ljudske resurse (interne i eksterne) i komunikaciju kako unutar službi Univeziteta tako i sa davaocima usluga i potrebnog repromaterijala.

3.1. Mjesto održavanja u organizacionoj strukturi

U organizacionoj strukturi Univerziteta pojam „Održavanje“ susrećemo samo u Planu aktivnosti za tekuću godinu i u Godišnjem izvještaju na kraju godine.

3.2. Kadrovi održavanja

Kadrovska popunjenost zaposlenika koji učestvuju u poslovima održavanja datira iz vremena prije osnivanja Univerziteta. Naime, pojedine organizacione jedinice su u okviru svog nenastavnog osoblja imale angažovane na poslovima održavanja „Domare“ a u OJ Metalurški institut „Kemal Kapetanović“ postojala je Služba za mašinsko-elektro-građevinsko održavanje. U OJ Rektorat postoji radno mjesto „Referent za infrastrukturno održavanje“ koje je od osnivanja Univerziteta upražnjeno. U tabeli 1. je prikazano stanje sa 31.12.2015. godine angažovanih zaposlenika na poslovima održavanja i njihov procentualni odnos na ukupan broj

zaposlenika Univerziteta.

Tabela 1. Pregled broja zaposlenika angažovanih na održavanju na Univerzitetu u Zenici

Red.br.	Ukupan broj zaposlenika	Zaposlenici koji su angažovani na poslovima održavanja prema broju OJ Univerziteta										Ukupna broj zaposlenih na poslovima održavanja	Procentualni odnos zaposlenika održavanja u odnosu na ukupan broj zaposlenika Univerziteta
		Rektorat	Fak.za met.i materiale	Mašinski fak.	Filozofski fak.	Pravni fak.	Ekonomski fak.	Zdravstveni fak.	Politehnički fak.	Studentski centar	MI „Kemal Kapetanović“		
1.	316	-	1	1	1	-	-	-	-	1	3	7	2,22 %

3.3. Sredstva za rad održavanja

Sredstva potrebna za rad u održavanju su zbog svega navedenog nedovoljna za redovno funkcionisanje. Naime, domari nemaju adekvatan prostor (radionicu) za svoj rad. Popravke izvode na licu mjesta. Posjeduju samo ručne alate, tipa: malih brusilica, bušilica, . . . i sitni alata: odvijači, kombinovana klješta, isl. U OJ Metalurški institut „Kemal Kapetanović“ situacija je slična s tom razlikom što imaju dvije radionice, jedna predviđena za mašinsko a jedna za elektro održavanje.

3.4. Rezervni dijelovi i materijali potrebni za održavanje

Rezervi dijelovi i materijali potrebni za održavanje ne postoje na stanju jer se kupuju od slučaja do slučaja. Osim toga, Univerzitet nema predviđen skladišni prostor te se isti ne bi mogli adekvatno zbrinuti do trenutka kada bi bili izuzeti sa stanja i iskorišteni u poslovima održavanja.

3.5. Strategija i planiranje

Ne postoji definisana strategija održavanja u Univerzitetu zbog čega se primjenjuje politika „Čekaj da se pokvari pa djeluj“. Planiranje troškova održavanja je zastupljeno samo u godišnjem planu troškova Univerziteta kao sljedeće dvije stavke:

- tekuće održavanje,
- rekonstrukcija i investiciono održavanje.

U tabeli 2. su prikazani planirani i utrošeni iznosi novčanih sredstava na ime tekućeg, i rekonstrukcije i investicionog održavanja u 2015. godini.

Tabela 2. Planirani i urošeni iznosi novčanih sredstava tekućeg i investicionog održavanje te rekonstrukcija na UNZE u 2015. godini

Redni broj	Vrsta održavanja	Novčana sredstva			
		Planirana		U odnosu na vrijednost osnovnih sredstava [%]	U odnosu na ukupne troškove [%]
		[KM]	[%]		
1.	Tekuće održavanje	145.000,00	44,37	0,64	1,10
2.	Rekonstrukcija i investiciono održavanje	181.779,00	55,63	0,81	1,38
3.	Ukupno [KM]	326.779,00 KM		22.508.800,44 KM	13.204.239,00 KM

4. POLOŽAJ ODRŽAVANJA U OSTALIM UNIVERZITETIMA U BiH

Zbog potrebe izvođenja zaključaka ovog rada pokušalo se doći do informacija o odnosu drugih visokoškolskih institucija u Bosni i Hercegovini prema funkciji održavanja. Naime, dva puta putem e-maila upućen je poziv preko generalnih sekretara svim državnim i privatnim Univerzitetima koji egzistiraju u BiH da odgovore kako se oni nose i na koji način sa funkcijom održavanja u svojim ustanovama. Osim uvodnog teksta e-mail-ovi su sadržavali i pet tabela koje je bilo potrebno popuniti i dostaviti autorima ovog rada. Na žalost niko od pozvanih nije odgovorio na e-mail-ove.

Tabela 3.

Redni broj	Univerziteti u BiH	Broj kontaktiranih Univerziteta	Datum	
			Upućivanja e-mail	Dobivanja odgovora
1.	DRŽAVNI UNIVERZITETI	7	22.09.2016.	-----
			14.12.2016.	-----
2.	PRIVATNI UNIVERZITETI	13	22.09.2016.	-----
			14.12.2016.	-----
3.	VISOKE ŠKOLE I KOLEDŽI	4	22.09.2016.	-----
			14.12.2016.	-----

5. ZAKLJUČCI

Iz navedenog se da zaključiti da je teško izvodivo da sa trenutnim resursima i mogućnostima funkcionisanje internog održavanja može odgovoriti potrebama Univerziteta iz ove oblasti. Naravno, ništa bolja situacija nije ni kada je potrebno angažovati eksterne resurse u funkciji održavanja.

Neki od razloga koji utiču na funkcionisanje održavanja kako internog tako i eksternog mogu biti sljedeći:

- nedefinisan status funkcije održavanja na Univerzitetu,
- ne postojanje radnih mjesta, izuzev „Domara“ u postojećoj Sistematizaciji i organizaciji radnih mjesta u JU Univerzitet u Zenici koja su direktno povezana sa ovom problematikom,
- razbacani ljudski kapaciteti održavanja po Organizacionim jedinicama i time nedovoljno iskorišteni (svaki domar sebi šef),
- razjedinjenost tj., ne postoje ni elementi centralizacije resursa i aktivnosti koji bi pratio potrebe iz ove oblasti,
- minimalna novčana sredstva koja se izdvajaju a ne planiraju za ovu oblast, već se djeluje od slučaja do slučaja,
- kada se iznađu novčana sredstva onda veliki problem stvara komplikovana i vremenski duga procedura Javne nabavke koju je potrebno provesti za ovu oblast,
- ne postojanje potrebnih stručnjaka u bližem okruženju za održavanje IT opreme, mašina i uređaja za naučno-istraživački rad nego se isti pronalaze u zemljema okruženja pa čak i dalje,
- nedefinisana politika i strategija održavanja,
- za građevinske objekte predvidjeti planske preglede stanje konstrukcije i konstruktivnih elemenata građevina, hidro instalacija, elektro instalacija, . . .
- teškoće kod angažmana posebnih izvođača za neke vrste specifičnih radova: PTT

instalacije, IT instalacije, Internet instalacije, . . .

- kretanje dokumentacije kako interno tako i eksterno je sporo i neefikasno, te bi bilo potrebno osvremeniti i ovaj segment organizacije održavanja.

Na kraju se može zaključiti da ništa bolja situacija nije ni u drugim visokoškolskim ustanovama koje postoje i rade na teritoriju Bosne i Hercegovine. Vjerovatno odgovorni u navedenim ustanovama i njihovi osnivači još nisu svjesni sa kakvim sredstvima raspolažu.

6. LITERATURA

- [1] Brdarević Safet (1998.): Održavanje sredstava za rad, Mašinski fakultet, Zenica
- [2] Brdarević Safet, Halep Amir (2015): Održavanje, Mašinski fakultet, Zenica
- [3] Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta JU Univerzitet u Zenici, Izdanje: februar 2012. godine
- [4] Pravilnik o nabavci roba, vršenju usluga i ustupanju radova, Izdanje: april 2010. godine
- [5] Pravilnik o postupku direktnog sporazuma Univerziteta u Zenici, Izdanje: februar 2015. godine

